

Asia: VN/18557/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne julkisen sosiaalihuollon sosiaalipalvelun toteutuksen tehtävän käyttöoikeuden laajentamisesta palvelun järjestämisessä syntyviin asiakastietoihin (14 §)?

-

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Onko asetusluonnoksessa tunnistettu oikein, mitä yhteiset palvelut voivat olla (17 ja 18 §)?

Ei. Perustelee: [Joidenkin erikoisalojen kohdalla yhteisten palveluiden suppea määritelmä saattaa aiheuttaa ongelmia, silmäterveydenhuollon osalta kuitenkin tuskin.]

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Ovatko terveydenhuollon käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin tarkoituksenmukaiset (17 §)

Ei. Perustelee: [17 §:n osalta tulisi vielä arvioida, onko palvelutehtäväkohtainen rajausta perusteltu. Terveydenhuollon käyttöoikeuksien tulisi olla laaja-alaisessa terveyspalvelun tehtävissä laajemmat ja näkymän asiakkaan tilanteeseen kattavampi.]

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Ovatko sosiaalihuollon käyttöoikeudet potilastietoihin tarkoituksenmukaiset (18 §)

Ei. Perustelee: [Sosiaalihuollon henkilöstön saatavilla ei aina välttämättä ole terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Siksi sosiaalihuollon henkilöstöllä tulisi olla laajat käyttöoikeudet]

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko ehdotus luovutusluvan kohdentamisesta asiakkaan näkökulmasta ymmärrettävä ja selkeä?

Ei. Perustelee: [Todennäköisesti merkittävän osan palveluiden käyttäjistä on vaikea ymmärtää, missä kaikkialla tieto on käytettävissä luovutusluvan antamisen jälkeen tai käyttöoikeuden rajauksen jälkeen. Luovutusluvan kohdentamisen tulee olla niin selkeää, että ammattihenkilö osaa sen tarvittaessa nopeasti ja ymmärrettävästi asiakkaalle selvittää.]

Luovutusluvan kohdentaminen. Mahdollistaako luovutusluvan kohdentaminen asiakkaan tiedollisen itsemääräämisoikeuden toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla?

Ei. Peruste: [Koska tietojen luovuttamisen ja kieltämisen kokonaisuus ei ole asiakkaalle selkeä ja ymmärrettävä nyky muodossaan, ei asiakkaan tiedollinen itsemääräämisoikeus toteudu tarkoituksenmukaisella tavalla.]

Luovutusluvan kohdentaminen. Vastaako luovutusluvan kohdentaminen sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tarpeita?

Ei. Peruste: [Yksityiset palveluntuottajat ovat useassa eri yhteydessä nostaneet esille uuden asiakastietolain aiheuttamia muutoksia, jotka heikentävät palveluiden tuotannossa tarvittavan tiedon hyödyntämistä ja jopa estävät laadukkaan ja kokonaisvaltaisen hoidon toteutumista. Muutokset ovat vaikeuttaneet palvelujen saatavuutta ja niiden käytön sujuvuutta sekä vaikuttaneet kielteisesti potilasturvallisuuteen ja terveydenhuollon resurssien taloudelliseen ja tehokkaaseen käyttöön. Nykyisessä moniammatillisten hoitopolkujen maailmassa tapahtuu jatkuvasti potilas- ja asiakastietojen luovutuksia. Luovutusten sujuvuuden varmistaminen on välttämätöntä potilaan hoidon asianmukaiseksi toteuttamiseksi. Asetusluonnoksen aiheuttamat- ja muut tehdyt rajaukset potilas- ja asiakastiedon käytölle vaikeuttavat toimintaa, aiheuttavat lisäbyrokratiaa ja tyhjäkäyntiä sekä muodostavat tilanteita, joissa potilasturvallisuus vaarantuu. Yksityisen terveydenhuollon palveluiden tuottaminen on käytännössä mahdotonta, jos potilaalla ei ole luovutuslupaa annettuna. Tämä lisää riskiä, että lainsäädäntöä ei pystytä noudattamaan tai terveydenhuollon ammattilaiset syyllistyvät tahtomattaan oikeudettomiin potilastietojen luovutuksiin palvelutilanteissa. Edelleen uuden sääntelyn seurauksena saattaa syntyä tilanteita, joissa terveydenhuollon asiakas ei saa tarvitsemaan palvelua tai hänelle tehdään tarpeettomia tutkimuksia tietojen luovutusluvan puuttuessa.]

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko luovutusluvan mukainen lupien kohdentaminen toteutettavissa esitetyllä tavalla asiakas- ja potilastietojärjestelmiin (huomioiden sekä uusien tietorakenteiden mukaisesti tallennetut tiedot että aiemmin tallennetut tiedot)

Kyllä. Peruste: [Luovutuslupien kohdentaminen esitetyllä tavalla lienee mahdollista toteuttaa useimpiin asiakas- ja potilastietojärjestelmiin. Kokonaisuuden hallittavuus ja ymmärrettävyys saattavat kuitenkin vaikeutua. Lisäksi muutos lisää jälleen kerran potilastietojärjestelmien käyttäjien kustannuksia.]

Arvionne asetuksen mukaisen luovutusluvan tietojärjestelmätoteutukseen tarvittavasta ajasta ja kustannuksista:

Silmäterveydenhuollossa hyväksytyjä potilastietojärjestelmiä on vain muutamia. Siitä huolimatta tarvitaan merkittävän pitkät siirtymäajat. Muutos aiheuttaa potilaistietojärjestelmien käyttäjille myös merkittävät kustannukset.

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin terveydenhuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset, kun tietojen luovuttaminen perustuu asiakkaan antamaan luovutuslupaan? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuvaa tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta)

-

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin terveydenhuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset tilanteissa, joissa asiakkaalta ei ole muistisairauden tai vastaavan syyn vuoksi voitu saada luovutuslupaa? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuvaa tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta)

-

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet potilastietoihin sosiaalihuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset, kun tietojen luovuttaminen perustuu asiakkaan antamaan luovutuslupaan? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuvaa tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta).

-

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet potilastietoihin sosiaalihuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset tilanteissa, joissa asiakkaalta ei ole muistisairauden tai vastaavan syyn vuoksi voitu saada luovutuslupaa? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuvaa tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta).

-

Potilastietojen erityissuojaus. Kannatatteko esitettyjä laajennoksia erityissuojaukseen?

Ei. Perustele: [Mielenterveys- ja päihdepalveluihin liittyvät tiedot ovat asetusluonnoksessa määritetty erityissuojattaviksi potilastiedoiksi. Tietoihin olisi mm. lääkitysten näköjärjestelmän toimintaan aiheuttamien vaikutusten vuoksi tarvittaessa päästävä käsiksi.]

Muita kommentteja asetusluonnoksesta:

Asetuksen tarkoitus ja tavoitteet ovat kannatettavia. Asetusluonnosta tulisi kuitenkin vielä kehittää siten, että palvelunjärjestäjät ja -tuottajat pystyvät vaivatta sitä soveltamaan ja palveluiden käyttäjät sitä- ja tekemiensä rajausten vaikutuksia ymmärtämään.

Lisäksi tulee huolehtia siitä, että itsenäistä vastaanottotyötä tekevillä ammattihenkilöillä on aina lähtökohtaisesti laaja tietojen käyttöoikeus ja ettei sitä voida esimerkiksi yritys- tai toimipaikkakohtaisesti rajata.

Tast Panu
Näkeminen ja silmäterveys NÄE ry